

Ökat distansarbete – så påverkas svenska städer och kommuner

En risk/möjlighetsanalys

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Inledning	4
Pandemin – Vad krävs för ökat distansarbete?	5
Pandemin och hemmajobb – vilka yrken berörs?	6
Pandemin - vilka regioner och kommuner påverkas	7
Pandemin – vad kommer att hända i våra städer?	11
Avslutning	17
Lästips	20
Statistik	20

Sammanfattning

Pandemin har lett till att många arbetar hemifrån och många funderar nu på vad detta kan få för effekter om ökat hemarbete blir bestående. I denna rapport tittar vi närmare vilka yrken som har möjlighet att arbeta på distans och var de är lokaliserade. I rapporten analyseras även vad det kan få för effekter för olika typer av regioner, kommuner och stadskärnor. Mycket tyder på att vi kommer att se en ökad andel distansarbete framöver. Totalt är det ca 1,3 miljoner arbetstagare av totalt 4,6 miljoner arbetstagare i Sverige som har yrken där distansarbete kommer att vara en möjlighet. Det finns även stora skillnader mellan kommuner. Flest potentiella distansarbetare finns i Solna där hela 56 procent av arbetsstyrkan kan jobba på distans. I andra änden ligger Surahammar på 11 procent. Ungefär 80 procent av distansyrken återfinns i våra storstadsregioner och i de större centralorterna runtomkring i landet. Analysen visar också att det i våra stadskärnor finns många arbetsplatser där distansarbete kommer att vara en möjlighet.

Om distansarbete ökar kan detta komma att påverka städer och samhällen i olika riktningar. Det är flera kommuner och aktörer som kommer behöva tänka nytt när befolkningens rörelsemönster trycks ut från stadskärnor och de större städerna, exempelvis storstadskommuner där många kontors- och galleriasatsningar gjorts. Samtidigt finns det småstadskommuner och förorter som nu vädrar morgonluft och kan räkna med ett uppsving för antal boende samt handel och restauranger.

Analysen visar att det framför allt är kommuner i och runt våra tre storstäder som är riskexponerade för ett ökat distansarbete. I toppen hittar vi Solna, Sundbyberg och Mölndal men också ett flertal svenska centralorter så som Linköping, Uppsala och Karlstad. Exakt hur detta kommer påverka dessa i övrigt robusta kommuner är svårt att sja om. Skillnaderna mellan olika kommuntyper är stora och det är även rejäla skillnader mellan kommuner inom samma kommuntyp.

I rapporten förs även ett resonemang om huruvida stadskärnorna kommer att tappa i attraktivitet. Bedömningen är dock att många stadskärnor kommer att fortsätta att vara attraktiva, men också utsättas för förändringstryck. Det kommer finnas ett fortsatt sug efter kreativitet, samarbete och mötesplatser. Något vi också kan få se är företag som tidigare inte ansett sig ha råd att ha kontor i city som nu tar steget in i stadskärnan men med mindre yta. Och att de större kontoren i lägen lite längre ut från staden blir mindre attraktiva. Vi kommer också se en större tolerans för pendlingstid, vilket kan ge ett uppsving för ytterförorter och mindre kommuner med hyfsad närhet till en större stad.

Det förändringstryck som t ex stadskärnor och stora kontorsarbetsplatsområden kan komma att utsättas för behöver hanteras om man inte ska tappa i attraktivitet. För att stärka denna typ av platsers fortsatta attraktivitet behöver fler aktörer involveras och nya perspektiv prövas. Platsers attraktivitet är inte bara att det finns lite handel och restauranger i gatuplan utan det gäller att förstå vilka drivkrafter som finns för att mötas. Det kan handla om mer fokus på utbildning, co-working och kultur liksom att öka tillgången till offentliga mötesplatser och grönytor.

**Totalt är det ca 1,3 miljoner
arbetstagare av totalt
4,6 miljoner arbetstagare i Sverige
som har yrken där distansarbete
kommer att vara en möjlighet.**

Inledning

I början av 2020 drabbades världen och Sverige av coronapandemin. Rekommendationer om att hålla avstånd och arbeta hemifrån infördes och många arbetsplatser stängdes helt eller delvis ner. Hemmajobb och distansarbete blev begrepp som fick en helt ny betydelse. Drygt 1 år senare är hemmajobb vanligt för många och tack vare relativt väl fungerande digital infrastruktur har det visat sig fungera förhållandevis bra för flertalet. Vi är idag många som "Teamsar" och "Zoomar".

Att jobba hemma har visat sig ha både för- och nackdelar för såväl arbetstagare som arbetsgivare. Många arbetstagare vittnar t ex om att det underlättar att slippa dagliga resor till jobbet och att det blir mer tid över för familj och fritidsintressen. Samtidigt är det också många som pekar på att man saknar arbetskamrater och att hemarbete inte alltid erbjuder den bästa arbetsmiljön. För arbetsgivarna innebär distansarbete att man kan erbjuda sina anställda en mer flexibel arbetsvardag och även att det kan finnas anledning att se över hur stora kontor man egentligen behöver och hur de ska utformas, dvs potentiella kostnadsbesparingar. Samtidigt finns det mycket som tyder på att effektivt hemarbete riskerar att medföra negativa konsekvenser på exempelvis kreativitet/innovation, kunskapsöverföring mellan medarbetare, teamkänsla och säljarbete.

Sammantaget är det dock mycket som tyder på att ett ökat inslag av hemarbete har kommit för att stanna. Givet detta så är frågan som analyseras i denna rapport vad ett ökat inslag av hemarbete kan få för konsekvenser för primärt kontorsmarknaden. Om fler väljer att jobba hemifrån så innebär det att regioner, kommuner och arbetsområden (stadskärnor och andra platser där många arbetsplatser är lokaliserade) kommer att påverkas. T ex kan platser med stor inpendling få lägre inpendling. Detta leder i sin tur till en minskad efterfrågan på kontorslokaler, vilket i sin tur kan få följd effekter på t ex lokal handel och service. Samtidigt kan det bli ett uppsving i de regioner, kommuner och bostadsområden där det kommer att finnas fler hemmajobbare.

Rapporten tar utgångspunkt i begreppen "dag- och nattbefolkning" som beskriver var vi som medborgare befinner oss dagtid (=arbetsplats) och nattetid (=bostad). Denna statistik finns nedbruten på små geografiska områden och är också uppdelad i olika yrkeskategorier och branscher. Detta gör det möjligt att relativt exakt beskriva var vi bor, var vi jobbar och vad vi jobbar med. Det senare gör också att man kan dela in datamaterialet i branscher/yrken där det är mer eller mindre möjligt att jobba på distans. Arbetar man t ex som ekonomiadministratör går det med stor sannolikhet att jobba hemifrån till stor del, men om man jobbar i butik är det inte möjligt.

Rapporten har följande upplägg

- Vad krävs för att distansarbete ska få stort genomslag? Vi pekar på ett antal faktorer som påverkar i vilken utsträckning distansarbete kan slå igenom eller inte.
- Vilka yrken berörs? Här beskrivs vilka yrken som teoretiskt har störst/minst möjlighet att erbjuda distansarbete.
- Vilka regioner och kommuner berörs? Denna del illustrerar hur stor andel av en regions och kommuns arbetskraft som har möjlighet att arbeta hemifrån.
- Vad kommer att hända i våra städer? Här gör vi en djupdykning i ett antal mellanstora/stora stadskärnor och tittar närmare på om städerna

- har en stor eller liten andel arbetsplatser som kan komma att påverkas av ökat distansarbete. Vi gör även en närmare analys av storstadsregionerna.
- Avslutning. I det avslutande avsnittet diskuterar vi vad utvecklingen kan komma att innebära för kontorsmarknaden men också för bostadsmarknaden, för handel och service i olika typer av städer.

Rapporten redovisar fakta på en övergripande nivå. För den som önskar fördjupad analys kan en direktkontakt tas med WSP och författarna.

Pandemin – Vad krävs för ökat distansarbete?

Under coronapandemin är det många som har arbetat hemifrån. Kommer detta beteende att bestå även efter att pandemin har klingat av? För att så ska ske behöver även en rad andra strukturella förändringar understödja utvecklingen. Nedan sätter vi fokus på några som vi anser är viktiga; digitalisering samt efterfrågan från både arbetstagare och arbetsgivare.

Digitaliseringen har skapat förutsättningar för distansarbete

Att teknisk utveckling och digitalisering påverkar sättet som människor lever, bor och arbetar är inget nytt. Kommunikationsverktyg, internet, persondatorn, smartphones samt tillgång till snabbt bredband är alla faktorer som påverkat människors livsval och som bland annat innebär att vi kan förkorta avstånden och öka tillgängligheten mellan oss. Det fysiska avståndet kan således öka och kompenseras av att det digitala avståndet numera är minimalt. Det är en omvandling som tillåter att flera arbeten utförs på distans. Vi blir helt enkelt friare att styra över vår egen tid när vi inte längre är lika platsbundna. I Sverige har många, inte minst i de mer tätbefolkade delarna av landet, tillgång till en god bredbandsinfrastruktur och kan således arbeta på distans.

Varför jobba på distans?

Om de tekniska förutsättningarna finns så är frågan om efterfrågan på att arbeta på distans också finns. Ur ett rent tidsbesparingsperspektiv innebär hemarbete en stor fördel. Exempelvis pendlar en genomsnittlig svensk 1,2 timmar varje dag vilket motsvarar 38 arbetsdagar årligen eller 7,5 veckors semester. Tid som skulle kunna fördelas på, mer fritid och/eller ökat arbete. Potentiell tidsbesparing är således en viktig positiv drivkraft.

Men hemarbete är inte bara av godo. Sämre fysisk arbetsmiljö samt social och professionell isolering är exempel på risker som måste hanteras. Undersökningar visar att vid distansarbete tenderar arbetstagare att överarbeta. Undersökningar visar även att arbetstagare i större utsträckning vill fortsätta arbeta på distans medan arbetsgivare ofta är mer negativt inställda till förändringen. Vanliga upplevelser bland anställda är att arbetsplatsen har varit dåligt förberedd och saknat kompetens för digitala verktyg. Man har också upplevt brister i digitalt ledarskap, ett ökat kontrollbehov från chefer samt försämrade arbetsmiljö. För att motverka detta behöver arbetsgivare sätta medarbetarnas välmående i fokus, bedriva transparent och öppen kommunikation, motverka anställdas sociala isolering och bidra med teknisk support. Saknas detta minskar antagligen benägenheten att arbeta på distans.

Är distansarbete intressant för arbetsgivarna?

Det finns således både för- och nackdelar med hemarbete för arbetstagarna. För att det ska slå igenom måste även arbetsgivarna vara intresserade. En viktig dimension är då om det bidrar till produktivitetsförbättringar och/eller kostnadsbesparingar. När det gäller produktivitetsförbättringar finns i dagsläget ingen tydlig konsensus i forskningen om att distansarbete gör de anställda mer produktiva. Det beror på förutsättningar av frivillighet och ostörda hemförhållanden för individen, och på ett makroplan är de breda ekonomiska effekterna ännu relativt ostuderade. Vi vet att hemarbete sparar tid som annars hade gått till att pendla men det förtar också informations- och kunskapsöverföringar som uteblir när kollegor inte möts på kontoret. Ett exempel på denna problematik är att mer erfarna medarbetare behöver möta och jobba med mer juniora kollegor för att på riktigt överföra sina erfarenheter. En annan utmaning är för nyanställda som får det svårare att lära känna sina kollegor och ta del av företagskulturen. Hur omfattande hemarbete kan bli är fortfarande oklart, men det finns en del studier som indikerar att 1-3 dagars hemarbete i veckan kan bidra till ökad produktivitet. Om detta stämmer innebär det att vi troligen inte kommer att se en utveckling där många helt och hållet arbetar hemifrån, utan snarare några få dagar per vecka.

För att omfattande hemarbete ska bli vanligare krävs även att företagen erbjuder denna möjlighet. Idag finns exempel på stora företag som öppnat upp för att spara pengar på lokalkostnader genom att krympa sina lokaler och uppmuntra personal till hemarbete. Om detta blir vanligare framöver är en följd effekt att företagen kan rekrytera bland ett större utbud av kandidater om de tillåts arbeta flexibelt. Större beslut och ställningstagande från arbetsgivarna är således avgörande om ett nytt arbetsmönster ska uppstå.

Omställning kan ta tid

En ytterligare faktor i sammanhanget är hur snabbt företagen kan ställa om sina kontor så att hemarbete blir ett effektivt och kostnadsbesparande komplement. De flesta företag har relativt långa hyreskontrakt (5-10 år) vilket innebär att det kan ta tid att minska kontorsytorna och bygga om så att de blir mer ändamålsenliga för en ökad andel hemarbete.

Huruvida ökat hemarbete kommer att bli betydligt vanligare under de närmaste åren är fortfarande oklart. Av vikt är också att förstå hur stor andel av arbetsmarknaden som berörs och vilka delar av Sverige som primärt kan komma att påverkas. Detta diskuteras i de följande avsnitten.

Pandemin och hemmajobb – vilka yrken berörs?

Hemarbete är något som alla har möjlighet att göra. Vissa personer har yrken som helt går att utföra på distans. Andras arbeten har inslag av platsberoende sysslor, som tillåter arbete hemifrån viss del av arbetsveckan. En del kan inte alls arbeta på distans. Utifrån yrkesstatistik på region- och kommunnivå har vi kartlagt möjligheterna att arbeta på distans i olika delar av Sverige. Kartläggningen bygger på tidigare studier både i Sverige och internationellt, och särskiljer yrken som helt går att utföra på distans från övriga yrken som i högre grad är platsberoende.

De yrken som helt går att utföra på distans finns främst inom kontorsyrken. Räknat i antal sysselsatta finns bulken av dessa yrken inom tjänstebranscher, men de återfinns också inom övriga delar av arbetsmarknaden. Lednings- och ekonomifunktioner, administratörer med mera är yrken som finns såväl inom tillverkningsindustri som offentlig förvaltning. I tabellen nedan lyfts några exempel som illustrerar skillnaderna mellan de olika grupperna.

Exempel på yrken där omfattningen av hemarbete skiljer sig åt

Distans/hemarbete	Exempel på yrken
Kan i stor utsträckning jobba på distans/hemma	Chefsyrken, ekonomer, högskolelärare, it-tekniker, jurister, arkitekter, utredare, administratörer
Har inte fullt ut möjlighet att jobba på distans/hemma	Förskolelärare, vårdpersonal, butikspersonal, restaurang- och hotellpersonal, hantverksyrken, jord- och skogsbrukare, maskinoperatörer, förare

Vår indelning av yrken innebär att ca 1,3 miljoner av totalt 4,6 miljoner arbetstagare i stor utsträckning torde ha möjligheten att arbeta på distans. Detta motsvarar ungefär en tredjedel av hela arbetsmarknaden i Sverige.

¹ Se Dingel & Neiman (2020). How many jobs can be done at home?, White paper, University of Chicago; Bengtsson (2020). Hur många kan potentiellt arbeta på distans?, Skåneanalysen, Region Skåne.

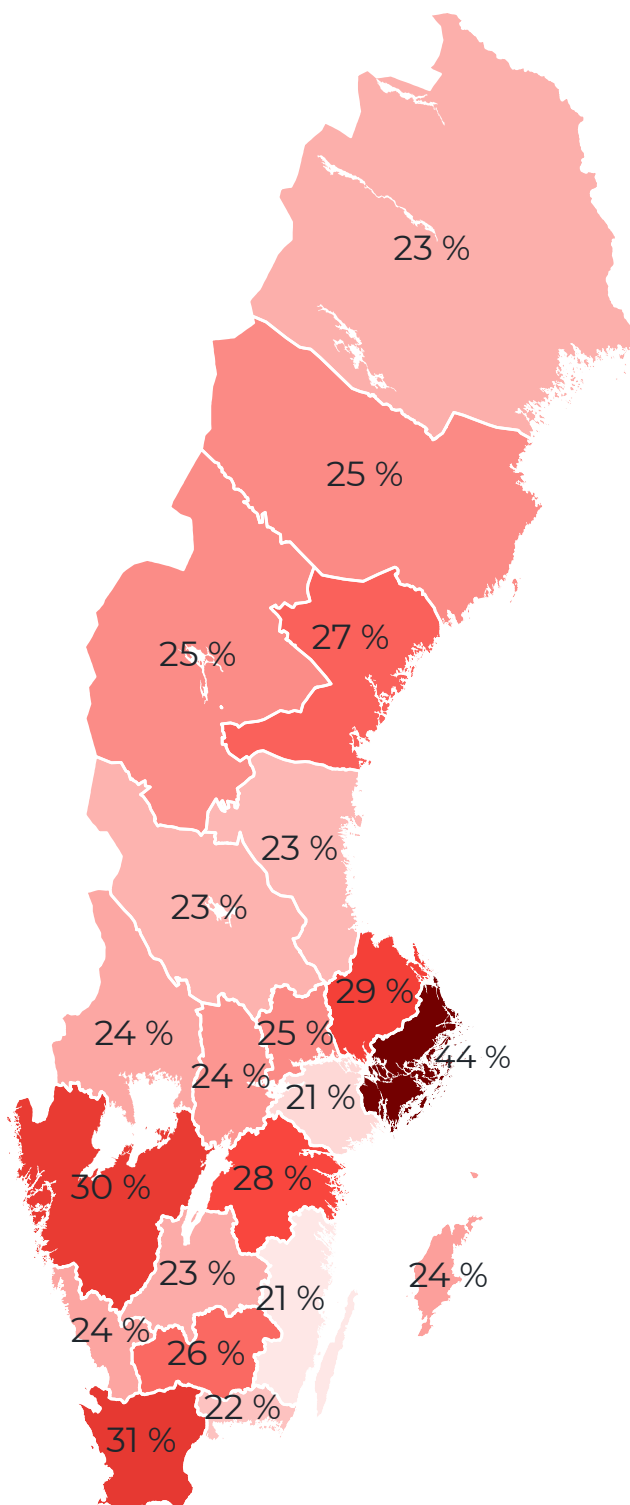
Pandemin - vilka regioner och kommuner påverkas

Det finns en geografisk spridning av yrken. Vissa yrken är utspridda över stora delar av Sverige medan andra yrken är koncentrerade till specifika typer av orter och ibland till vissa platser. Som vi konstaterade är det också olika lätt för olika yrken att jobba på distans helt eller delvis. En konsekvens av detta är att möjligheten att jobba på distans ser olika ut i olika delar av Sverige. I de följande avsnitten kommer vi att djupdyka i detta. Vi inleder med regioner och kommuner, därefter blir det fokus på stadskärnor och sist en analys av Stockholm, Göteborg och Malmö.

Distansarbete är en större möjlighet i storstadsregionerna

I figuren nedan illustreras andel av arbetsmarknaden i respektive län som kan arbeta på distans på heltid. Vi har tagit utgångspunkt i de yrken som presenterades i föregående avsnitt. Det framgår att knappt en fjärdedel av arbetsmarknaden som kan jobba på distans i de delar av Sverige som är mer glesbefolkade och som inte har så stora centralorter. Andelen som kan jobba på distans är betydligt högre i våra storstadsregioner och i synnerhet i Stockholmsregionen. Detta är naturligt i o m att det finns högre andel kontors- och tjänstemannayrken i storstadsregionerna och därmed fler som inte nödvändigtvis behöver gå till arbetsplatsen varje dag.

Andel av arbetsmarknad som har möjlighet att arbeta hemifrån

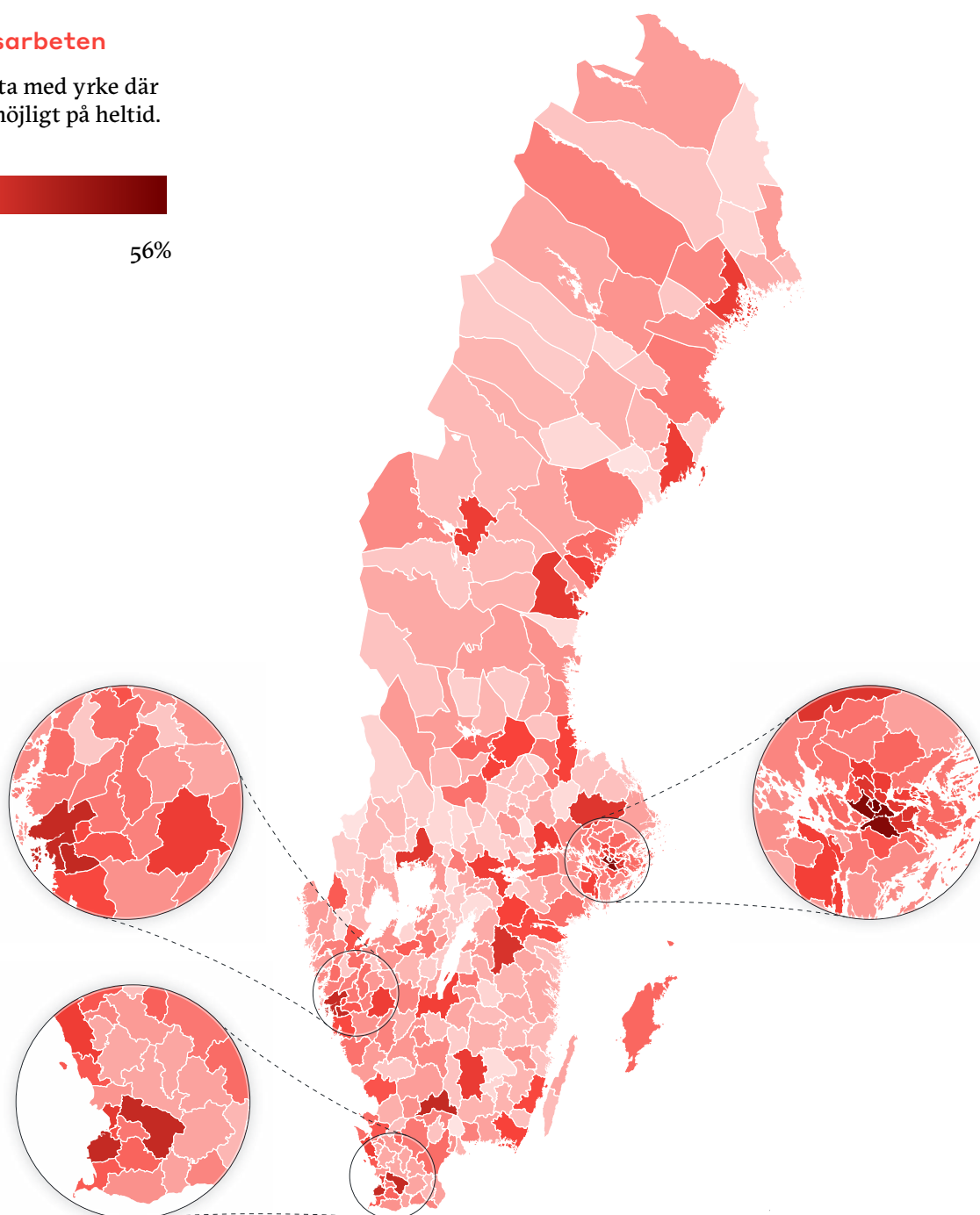
Stor variation på kommunnivå

Om vi istället tittar på kommunnivå så blir skillnaderna mellan olika delar av Sverige tydligare. Olika kommuner har olika karaktär på näringslivet vilket i sin tur påverkar förutsättningarna för distansarbete. En kommun med t ex en stor andel industri- och servicejobb kommer ha sämre förutsättningar för distansarbete. En kommun med en hög andel kontors- och tjänstemannayrken har bättre förutsättningar för distansarbete.

I nedan karta och efterföljande tabell visas andel av alla arbetstillfällen (givet vår definition) som kan utföras på distans i landets kommuner. Som framgår av kartan och tabellen finns det relativt stora skillnader. I topp ligger kommuner som Solna, Stockholm och Sundbyberg. Intressant är även att Älmhult är med i topp. Där misstänker man att det är huvudkontorsfunktioner kopplat till IKEA som är en viktig förklaring. Bland de kommuner som har lägst andel är det överlag mindre landsbygdskommuner som dominerar.

Möjliga distansarbeten

Andelen sysselsatta med yrke där distansarbete är möjligt på heltid.

Källa: SCB samt beräkningar av WSP

Andel distansarbete bland topp-10 kommuner samt botten-10 med lägst andel distansarbete

Placering	Kommun	Antal distans	Andel distans	Placering	Kommun	Antal distans	Andel distans
1	Solna	51 541	56 %	281	Uppvidinge	518	12 %
2	Stockholm	321 054	52 %	282	Färgelanda	215	12 %
3	Sundbyberg	10 334	50 %	283	Grums	406	12 %
4	Mölnadal	14 704	38 %	284	Kungsör	287	12 %
5	Älmhult	3 868	38 %	285	Bjurholm	72	12 %
6	Malmö	63 887	38 %	286	Eda	363	12 %
7	Lund	25 187	38 %	287	Degerfors	298	12 %
8	Göteborg	124 508	38 %	288	Oxelösund	578	12 %
9	Linköping	27 375	34 %	289	Olofström	786	12 %
10	Nacka	9 624	32 %	290	Surahammar	294	11 %

Systematiska skillnader mellan olika typer av kommuner

I tabellen nedan har Sveriges kommuner delats in i nio olika grupper. Genomgående har de större kommunerna (ofta residensstäderna) en högre andel möjliga distansarbeten. Detta beror i sin tur på att dessa kommuner ofta är centralorter där det är vanligare med yrken och branscher med arbetsuppgifter som går att utföra på distans.

De kommuner som i snitt har lägst andel arbetsplatser där man kan jobba på distans är pendlingskommuner och landsbygdskommuner. Av landets totalt 1,3 miljoner arbetstillfällen som har potential att utföras på distans återfinns drygt 1 miljon i storstadskommunerna och landets större städer, d v s nästan 80 %.

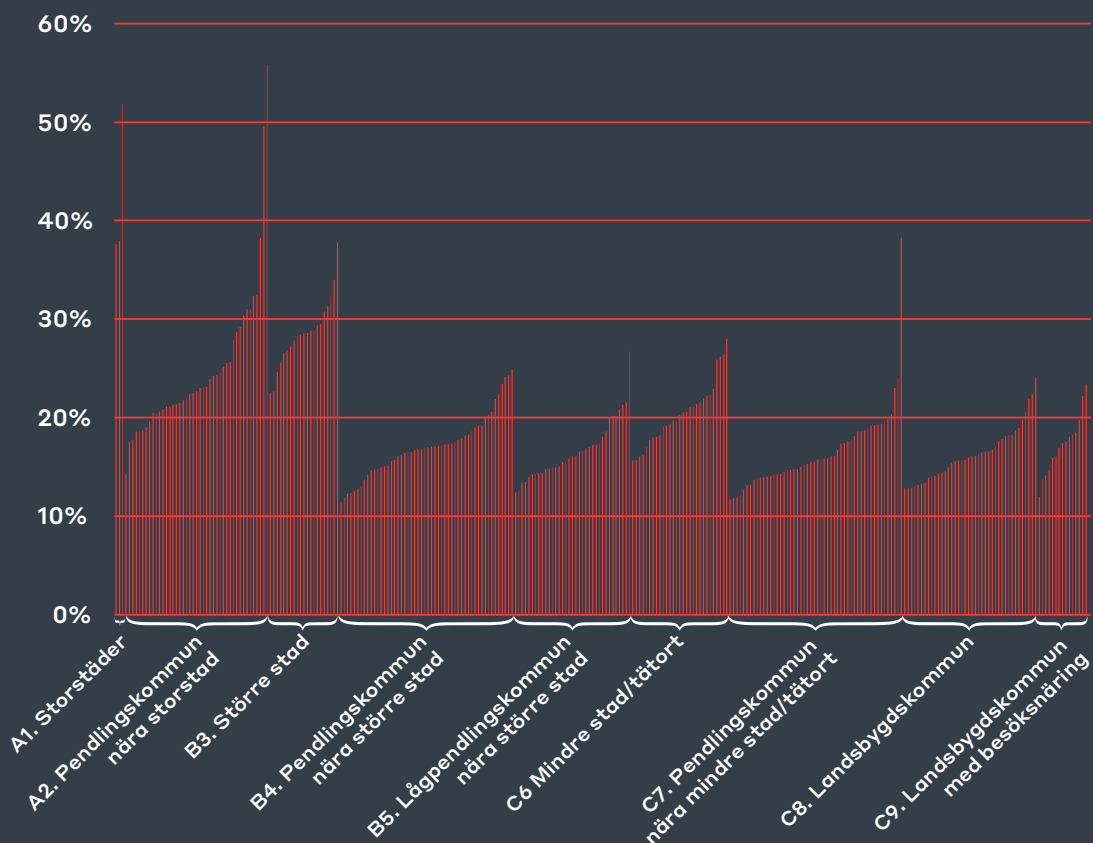
Dagbefolkning för olika kommungrupper

Kommun-grupp	Kommungrupp namn	Sysselsatta	Antal distans	Andel distans	Andel av distans i riket
A1	Storstäder	1 183 665	509 449	46 %	38 %
A2	Pendlingskommun nära storstad	678 451	195 533	31 %	15 %
B3	Större stad	1 195 001	332 776	29 %	25 %
B4	Pendlingskommun nära större stad	259 942	45 357	18 %	3 %
B5	Lågpendlingskommun nära större stad	235 215	40 297	18 %	3 %
C6	Mindre stad/tätort	559 036	112 789	21 %	8 %
C7	Pendlingskommun till mindre tätort	215 417	36 182	18 %	3 %
C8	Landsbygdskommun, ej nära större stad	195 294	31 700	17 %	2 %
C9	Landsbygdskommun med besöksnäring	56 304	9 605	18 %	1 %
	Sverige	4 584 843	1 341 763	31 %	100 %

Stora skillnader inom olika typer av kommuner

Även om det finns skillnader mellan olika kommuntyper är det viktigt att betona att det finns stora skillnader inom kommuntyperna också. Om man rangordnar kommunerna utifrån andel som kan jobba på distans och delar in dem i olika kommuntyper framkommer att det finns stora skillnader också inom en kommuntyp. I t ex pendlingskommuner till storstäderna (sk A2-kommuner) hittar man å ena sidan Solna med många arbetsplatser där distansarbete är möjligt. För Solna kan en konsekvens bli, om hemarbete ökar, att behovet av kontorsyta minskar i t ex Arenastaden. Detta kan i sin tur få negativa konsekvenser för handel och restauranger i Mall of Scandinavia. I andra ändan hittar vi en kommun som Nynäshamn där inslaget av "distansyrken" är relativt litet. För Nynäshamn finns det således en potentiell uppsida. De som bor i Nynäshamn, men som t ex jobbar i centrala Stockholm och kan jobba på distans, kan bli mer benägna att arbeta hemifrån. Detta i sin tur kan få en positiv effekt på t ex lunchrestauranger i Nynäshamn. Samtidigt är Nynäshamn inte så "riskexponerat" i o m att man har få företag i Nynäshamn där distansarbete är möjligt. Liknande exempel går att identifiera i andra delar av Sverige också.

Andel som kan arbeta per distans. Kommunerna uppdelade på olika kommuntyper

Pandemin – vad kommer att hända i våra städer?

Även inom kommunerna finns det en geografisk variation i möjligheten till distansarbete. Många av de arbetsplatser och yrken där distansarbete är möjligt återfinns i våra stadskärnor. I det följande tittar vi närmare på stadskärnorna.

Läget i mellanstora till större städer

För att fånga hur påverkade svenska städer kan tänkas vara för ökat distansarbete utnyttjar vi en databas bestående av ett 60-tal mellanstora till stora städer (städer som Motala till Uppsala). Vi använder denna data i o m att vi för stadskärnorna saknar tillgång till samma yrkesdata som har använts i de tidigare avsnitten. Analysen blir således mindre precis och speglar inte yrken utan snarare "riskexponerade branscher".

I rapporten Stadsbarometern från 2019 gjordes en analys av stadskärnornas innehåll. Stadskärnan definierades som stadens mittpunkt och en 750 meters gångsträcka från denna punkt. Inom stadskärnan togs data fram för bl a näringsstruktur, d v s vilka branscher som finns i stadskärnan och hur många som jobbar i de olika branscherna. Datamaterialet är från 2017, d v s före pandemin. Näringsstrukturen ändras i normalfallet inte så mycket över tiden så vi bedömer att denna data ger en rättvisande bild av branschmixen i de studerade städerna före pandemin. I enskilda fall kan det ha tillkommit eller försvunnit någon större aktör i stadskärnan vilket kan ha ändrat vilka som jobbar i stadskärnan.

I figuren nedan har vi delat in stadens branscher i grupper där distansarbete är mindre troligt och där det är mer troligt. Till de branscher där det är mindre troligt med distansarbete hör branscher som handel, hotell och restaurang, utbildning samt vård och

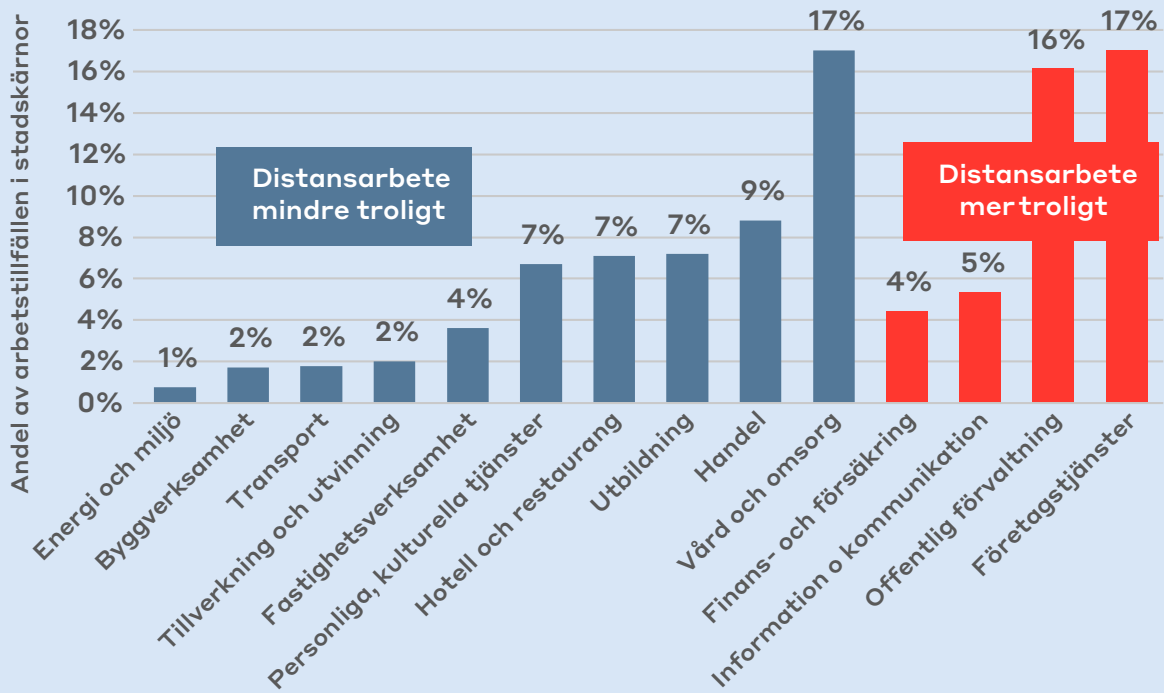
omsorg. Dessa branscher är relativt viktiga i svenska stadskärnor. Andra branscher där det är mindre troligt med distansarbete är t ex byggverksamhet och transport. Dock kan det vara så att ett byggföretag eller transportföretag har sitt huvudkontor i stadskärnan och därmed kan distansarbete vara en möjlighet också i dessa branscher. Till de branscher där det är mer troligt med distansarbete har vi inkluderat typiska "tjänstemannabranscher". Hit hör t ex information och kommunikation, finans och försäkringsverksamhet samt företagstjänster och offentlig förvaltning. I dessa branscher bedömer vi att det är större sannolikhet att man helt eller delvis kan arbeta på distans. Nedan figur syftar inte till att ge exakt bild av "distansarbetspotentialen" utan ge en mer övergripande bild av läget i svenska stadskärnor.

Som framgår av figuren arbetar drygt 40 procent av sysselsättningen i stadskärnorna inom branscher där distansarbete är helt eller delvis möjligt. Troligtvis är det fler i o m att det finns inslag av kontorsarbete även i de övriga branscherna. Vi vet också att kontorsarbetsplatser ofta återfinns i stadskärnorna även för andra branscher än de mest uppenbara. Det finns även stora skillnader mellan olika stadskärnor. I vår databas hittar vi städer där över 60 procent av arbetsplatserna tillhör branscher där distansarbete är troligt. I andra ändan finns det städer där betydligt färre arbetar i branscher där distansarbete är mer troligt.

En slutsats blir således att distansarbete är en möjlighet för många som arbetar i landets stadskärnor. Om vi får ett ändrat beteende där hemarbete blir vanligare kan detta få konsekvenser för stadskärnorna. En möjlig konsekvens är att färre kommer att åka in till jobbet och det kan i sin tur få konsekvenser på efterfrågan på luncher men också påverka efterfrågan i handeln.

**40 procent av sysselsättningen
i stadskärnorna arbetar inom
branscher där distansarbete
är helt eller delvis möjligt.**

Branschmix

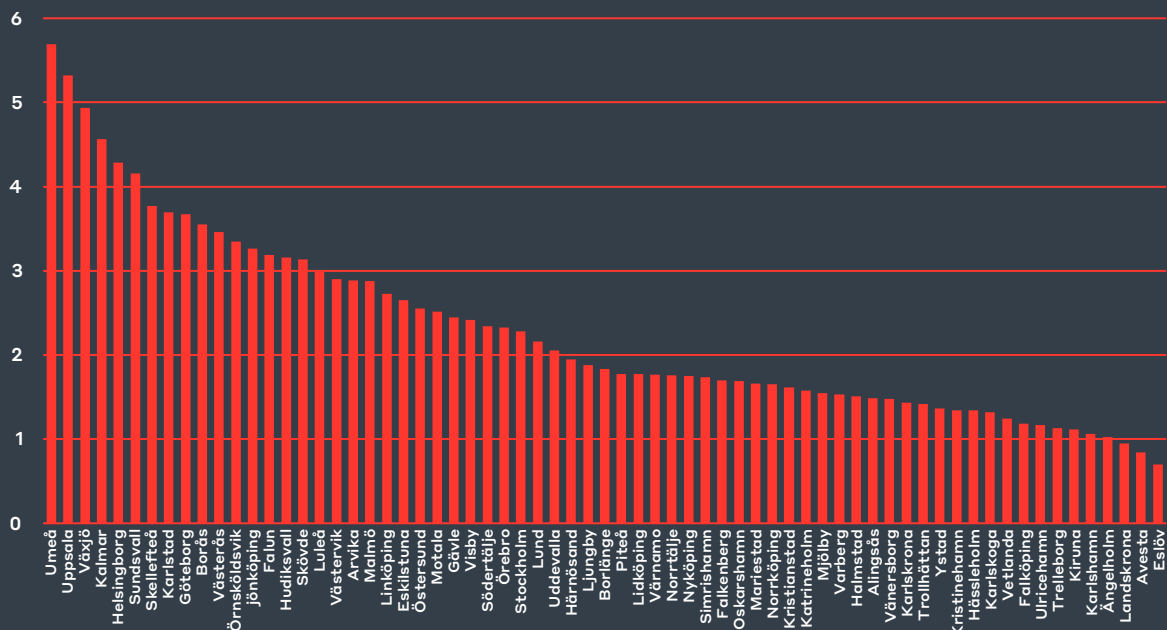
Branschmix i mellanstora och större städernas stadskärnor

Ett annat sätt att fånga hur riskexponerade mellanstora och större städernas stadskärnor är genom att titta på kvoten mellan dag- och nattbefolkning. Har en stad en stor dagbefolkning (d v s många arbetsplatser) i relation till nattbefolkningen (d v s antal boende i stadskärnan) så säger det något om hur beroende stadskärnan är av arbetsplatser. I nedan figur illustreras denna kvot för samtliga stadskärnor som ingick i rapporten Stadsbarometern. Notera att vi i denna figur inte har delat upp materialet i olika typer av branscher utan samtliga branscher ingår.

De stadskärnor bland Sveriges mellanstora och större städer som har störst dagbefolkning i förhållande till nattbefolkning är Umeå, Uppsala, Växjö, Kalmar och Helsingborg. I andra ändan hittar vi städer som Eslöv, Avesta, Landskrona, Ängelholm och Karlshamn. Troligtvis (men det kräver närmare analys) är städer med en stor dagbefolkning i relation till nattbefolkning mer riskexponerade för ett ökat distansarbete. Kommer det finnas en ökad benägenhet bland de aktörer som verkar i stadskärnorna att dra ner på kontorsytor och kan detta i sin tur också leda till sekundära effekter (t ex minskad efterfrågan på luncher och shopping) i o m att färre befinner sig i stadskärnan?

Samtidigt kan det finnas motkrafter som kan stärka staden. Uppstår det vakanser i stadskärnan kan detta ge aktörer som har lokaler utanför stadskärnan incitament att omlokalisera till bättre lägen och de eventuella negativa effekterna uppstår då istället i andra områden.

Kvoten dagbefolkning (arbetsplatser) genom nattbefolkning (boende) i mellanstora till större städernas stadskärnor

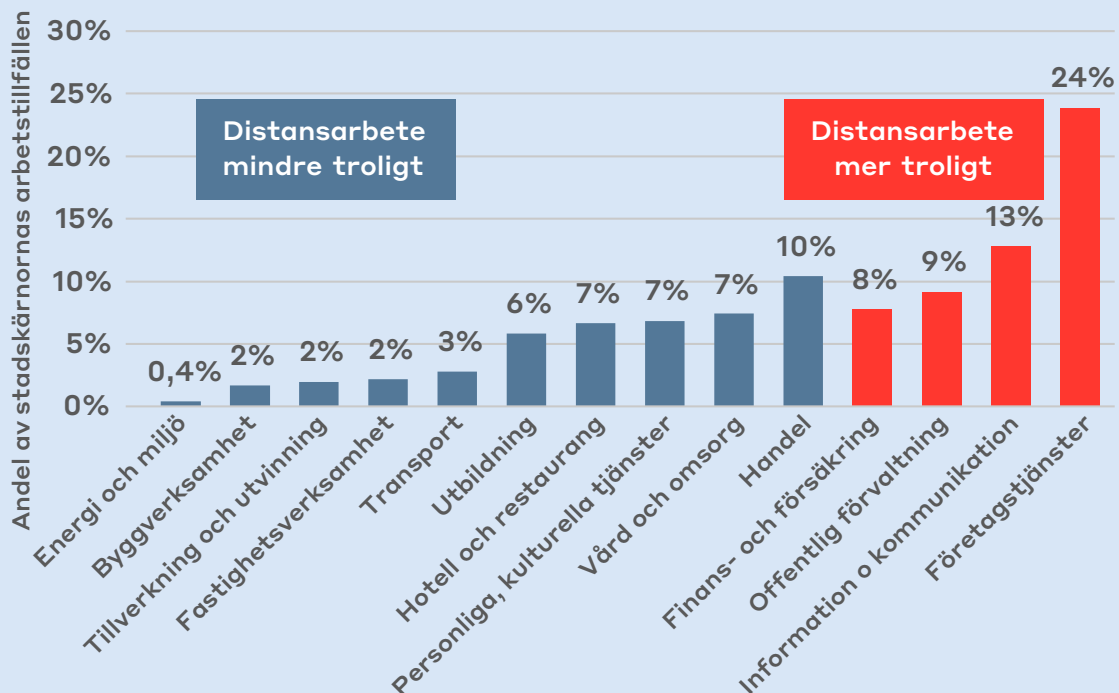

Storstäderna

Utvecklingen i våra tre storstäder är av särskilt intresse i o m att det i storstäderna ofta finns många arbetsplatser där det är möjligt att jobba på distans. Detta i kombination med att pendling är något som många storstadsbor uppfattar som tidskrävande p g a avstånd och köer. Det är därför inte orimligt att anta att det kommer finnas en relativt stor efterfrågan på att helt eller delvis arbeta på distans.

I nedan figur illustreras branschmixen i våra tre storstäders centrala delar. Figuren baseras på samma branschstatistik som användes i föregående avsnitt. Dock är stadskärnans storlek större. Blå staplar är branscher som vi bedömer har svårare att arbeta på distans. Röda staplar är branscher där det troligtvis är lättare för ett större antal anställda att jobba på distans. Av storstädernas arbetsplatser är det ca 54 procent som tillhör branscher där det är relativt troligt att många kan jobba på distans helt eller delvis, vilket kan jämföras med mellanstora till stora städer där andelen var drygt 40 procent. Skillnaden är inte orimlig, men bör dock tolkas med viss försiktighet i och med att det är något olika definitioner av de centrala delarna av stadskärnorna. Andelen som kan jobba på distans är troligen högre även i storstäderna då det för övriga branscher kan finnas ett inslag av distansarbete i o m att det kan vara kontorsdelarna av företag som är lokaliserade centralt.

Branschmix totalt för innerstäderna i Stockholm, Göteborg, Malmö.

Stockholm dominerar när det gäller möjlighet till distansarbete

I de tre storstäderna finns det olika många arbetsplatser och Stockholm har en betydligt större arbetsmarknad än Göteborg och Malmö. I Stockholms stadskärna tillhör minst 250 000 arbetstillfällen de branscher som vi definierat som branscher där distansarbete är mer troligt. I Göteborg är det drygt 110 000 arbetstillfällen och i Malmö ca 70 000. Med all sannolikhet ligger dessa siffror högre i o m att det finns många företag som tillhör de branscher där distansarbete är mindre troligt men som har sina kontor i städernas centrala delar.

Utvecklingen i Stockholm är intressant i o m att Stockholm är den största staden i Sverige och dessutom har betydligt fler sysselsatta än Göteborg och Malmö. I Stockholm finns även en betydligt högre andel kunskapsföretag och företag med kontorsarbetsplatser, vilket i sin tur kan innebära att fler har möjlighet att arbeta på distans.

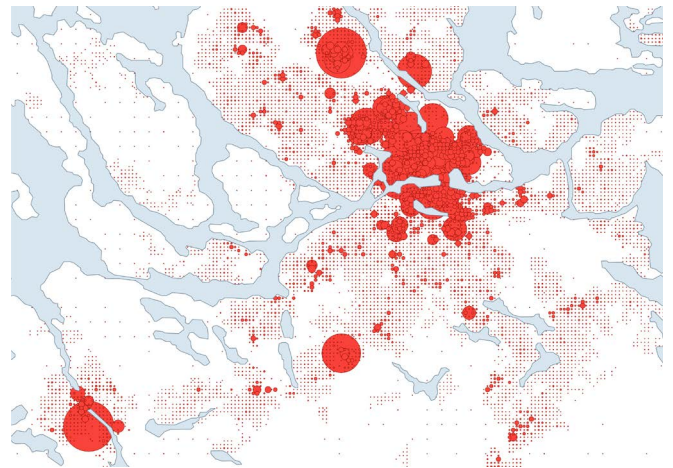
I nedan figur tittar vi närmare på ett kompletterande perspektiv på Stockholm. I kartorna har dag- respektive nattbefolkning illustrerats, d v s var stockholmarna jobbar respektive bor. Som framgår av figuren för nattbefolkning bor stockholmarna centralt samt i stor utsträckning längs kollektivtrafiksystemet (t-bana, pendeltåg). På morgonen lämnar man sin bostad och åker till arbetsplatsen, d v s figuren med dagbefolkning. Arbetsplatserna finns i stor utsträckning i centrala och norra Stockholm. Totalt åker knappt 900 000 personer med SL varje dag (2019) och totalt görs det 3,1 miljoner påstigningar (dvs man nyttjar flera transportslag under en dag). Utöver detta är det också många som åker bil, går eller cyklar till jobbet.

Om andelen som jobbar på distans ökar markant kan man räkna med att dagbefolkningskartan kommer att närma sig nattbefolkningskartan, d v s man stannar hemma istället för att åka till jobbet. Hur stor denna effekt kommer att bli är fortfarande oklart och hur olika arbetsplatsområden kan komma att påverkas beror också på vilken typ av företag/organisationer som är lokaliserade där. Ett exempel skulle kunna vara Flemingsberg (stora röda cirkeln i mitten och i nedre delen av vänstra kartan). Här finns flera stora arbetsplatser och två av de största är Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge samt Södertörns Högskola. De som jobbar på sjukhuset lär även i framtiden till stor del behöva åka till Flemingsberg. För

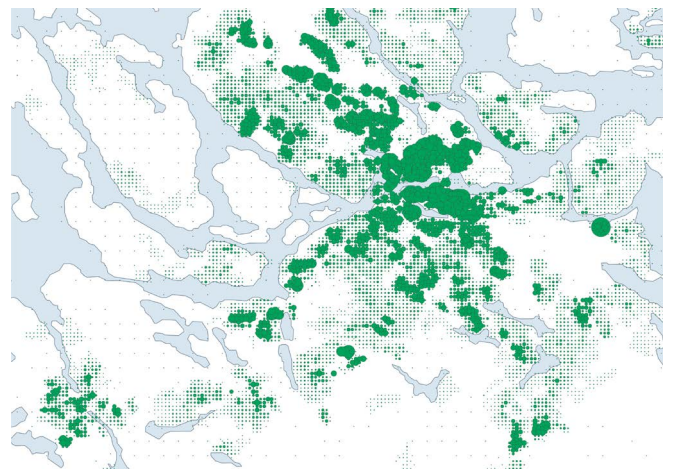
högskolan är det dock lite mer oklart. Om det blir mer distansundervisning kommer troligtvis både lärare och studenter att vara mindre benägna att åka till högskolan och därmed kommer dagbefolkningen att minska. Ett annat exempel är Kista (stora röda cirkeln längst upp i kartan). I Kista finns många kunskapsföretag och för de som jobbar på dessa företag är det troligtvis enklare att jobba på distans. Det finns därmed en "risk" att färre kommer att befinna sig i Kista en vanlig dag om andelen distansarbete ökar. Detta kan i sin tur få effekter på handel (Kista Centrum), restauranger och andelen som åker till Kista (d v s färre personer i kollektivtrafiken och färre bilar på vägarna in mot Kista).

Dag- och nattbefolkning i Stockholmsregionen

Dagbefolkning

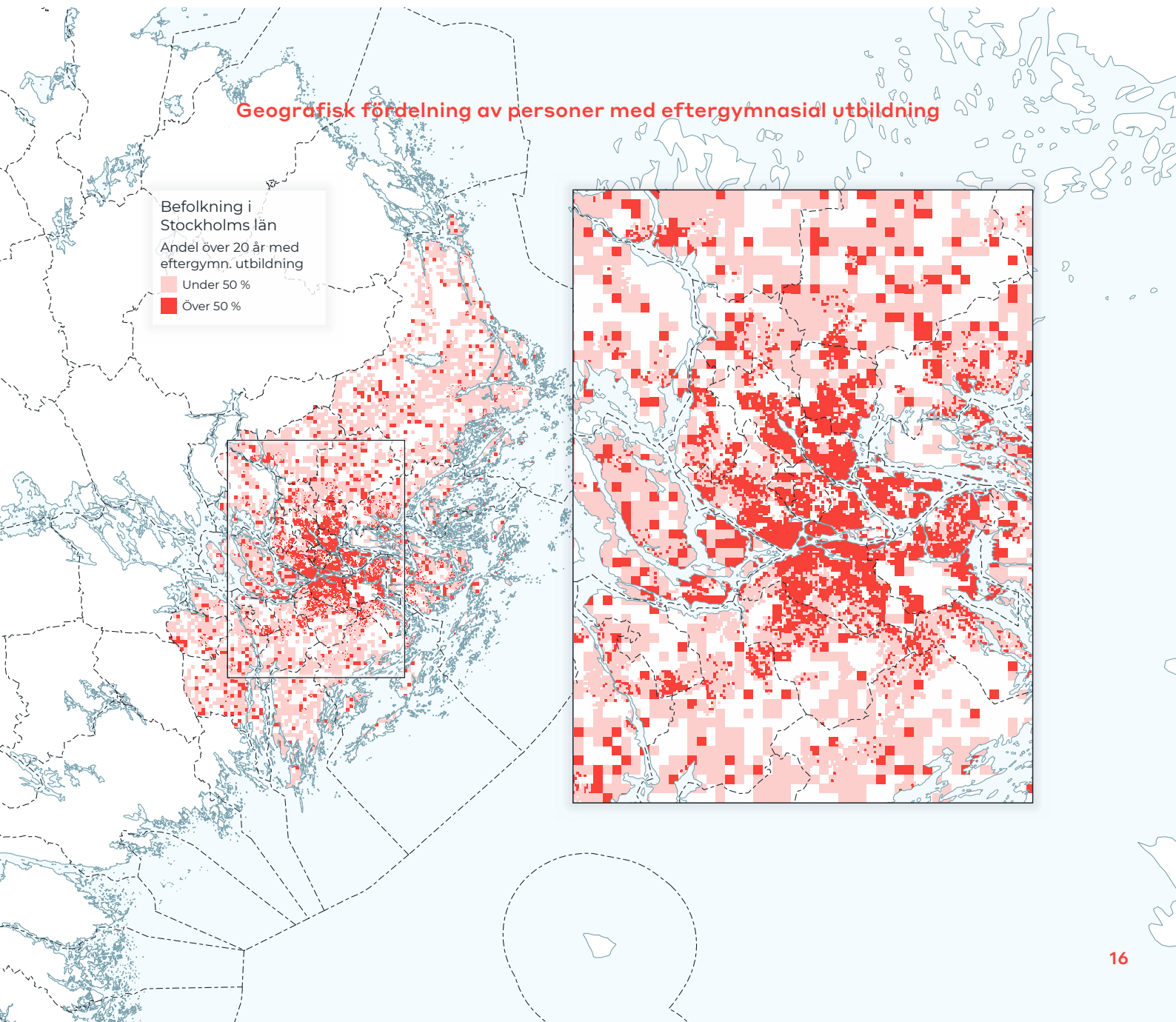
Nattbefolkning

Befolkningsstäthet per hektar för dag- och nattbefolkning. Källa: SCB och beräkningar av WSP.

De flesta som kan jobba på distans bor relativt centralt och är högutbildade

Ett ytterligare kompletterande perspektiv på Stockholm är att titta närmare var de med högre utbildning bor. Många av de som har en högre utbildning jobbar i yrken/branscher där distansarbete är möjligt. I nedan karta har vi illustrerat detta på lokal nivå. I klarröda områden har minst hälften av befolkningen över 20 år en högre utbildning, och i de ljusare områdena är andelen under 50 procent. Som framgår av kartan bor de högutbildade i stor utsträckning i centrala Stockholm alternativt i närförort. Om hemarbete ökar bland de högutbildade så talar detta för att efterfrågan på t ex lokala restauranger kan öka där de bor. Troligtvis kan det också bli en större efterfrågan i lokala dagligvarubutiker. En annan konsekvens blir att färre kommer att åka till och från jobbet, vilket därmed minskar trycket i trafiken och i kollektivtrafiken.

Avslutning

Den analys som lyfts fram ovan visar att möjligheten att arbeta hemma dels skiljer sig åt mellan olika yrken och dels mellan olika delar av landet. På ett övergripande plan är distansarbete mer troligt för många tjänstemannayrken och dessa tenderar att vara överrepresenterade i landets storstadsregioner (i synnerhet Stockholm) och landets centralorter. Trots osäkerheterna kring den framtida utvecklingen finns det faktorer som talar för att åtminstone en del av de förändringar som vi nu ser i arbetslivet och vardagen kommer att bestå – även efter att pandemin blåst över. Detta innebär således att hemarbetet kan komma att öka och detta får i sin tur effekter på de orter och platser som idag har en hög andel potentiella hemmajobbare.

Hur kan kontor, bostäder och handel samt service komma att påverkas?

I nedan tabell diskuterar vi några möjliga effekter för några olika typer av orter. För att avgöra hur utfallet blir för den enskilda orten behöver man göra en fördjupad analys för det specifika fallet. Notera också att analysen enbart bygger på effekter som går att relatera till ett ökat distansarbete. Utvecklingen i de olika orterna kan givetvis påverkas av andra förändringar som inte har med distansarbete att göra.

Möjliga effekter om hemarbete ökar för de yrkesgrupper som har möjlighet att arbeta på distans

	Kontorsmarknad	Bostadsmarknad	Handel och Service
Centralort	-	-	-
Pendlingskommun till centralort	0	+	+
Storstad, city	-/+	-	-/+
Pendlingskommun till storstad	+/-	+	+/-

Anm: (-), (+) betyder troligt negativ respektive positiv effekt. (0) betyder trolig obefintlig effekt

Centralorterna och pendlingsorterna kan komma att påverkas negativt respektive positivt

I centralorterna kan man tänka sig att efterfrågan på bostäder minskar något i o m att fler väljer att bo utanför centralorten och pendla in. Samtidigt kommer det även att finnas en tendens till minskat behov av kontorsyta i o m att fler jobbar på distans. Detta kan i sin tur leda till risk för minskad efterfrågan på exempelvis jobb- och affärsluncher samt annan shopping.

När det gäller pendlingskommuner till centralorterna innebär ökat hemarbete en ökad efterfrågan på bostäder

i o m att fler väljer att bo på distans och åka in till jobbet vid behov. Vi tror att det är mindre troligt att företag som är lokaliserade i centralorten flyttar kontor till dessa orter. Det kommer fortfarande att vara en fördel att vara lokaliserad i regionens kärna. Givet att fler kan komma att bo i pendlingskommunerna kan vi komma att se en ökad efterfråga på t ex dagligvaror och annan vardagskonsumtion i dessa kommuner. Det är mindre troligt att efterfrågan ökar på varor och tjänster som konsumeras mer sällan, t ex sällanköpsvaror samt kultur och nöjen. Här kommer centralortens utbud att fortsätta vara mer lockande.

Liknande utveckling i Storstadsregionerna

När det gäller landets storstäder och deras centrala delar ser vi att det kan bli något minskad efterfrågan i o m att det går att bo längre ifrån city och arbeta hemifrån. Detta drivs även på av höga boendekostnader i centrala lägen. I city kan kontorsmarknaden komma att både påverkas positivt och negativt. Å ena sidan kommer många företag efterfråga mindre kontorsyta. Å andra sidan kan företag som har haft mer perifera kontor välja att omlokalisera till mindre kontor i centralt läge. Nettoeffekten är oklar. Färre arbetsplatser och färre boende kan påverka handel och service negativt. Dock kommer city fortsätta att vara attraktivt när det gäller nöjeskonsumtion och shopping i och med att aktörer inom dessa segment strävar efter att maximera marknadsstorleken och det är i normalfallet i centrala lägen.

För pendlingskommuner i storstadsregionerna torde det kunna bli relativt stora positiva effekter och i synnerhet i de förortskommuner där tillgängligheten till city är relativt god i o m att de flesta som jobbar hemifrån har behov av att åka in relativt ofta till kontoret. När det gäller boende är det dyrt att bo centralt och möjligheten att kunna bo större och billigare en bit utanför city torde innebära en ökad efterfrågan på bostäder i dessa kommuner. Förortscentrumen kommer med stor sannolikhet också uppleva en ökad efterfrågan för såväl shopping som restauranger. Företag med många anställda kan ha incitament att ha fler filialkontor i o m att våra storstäder är tillräckligt stora för att detta skulle kunna vara ett alternativ för företagen. Dock behöver inte denna effekt bara vara positiv. I vissa pendlingskommuner finns stora kontorsområden som kan komma att påverkas negativt om fler väljer att arbeta hemifrån. I de kommuner där det också finns stora kontorsarbetsplatser kan även handel, restauranger och annan service påverkas negativt i o m att färre kommer att befinna sig i dessa områden dagtid.

Mycket talar för att distansarbete kommer att öka

Avslutningsvis kan det konstateras att distansarbete har blivit betydligt vanligare under pandemin. Huruvida denna effekt kommer att kvarstå när pandemin har klingat av är fortfarande oklart. Det finns en del som talar för att distansarbete kommer att bli vanligare. Relativt stora grupper berörs (ca 30 procent av arbetsmarknaden). De tekniska förutsättningarna att arbeta hemma fungerar för de flesta. För många arbetstagare innebär ökat hemarbete mindre pendling till och från jobbet, vilket innebär stora tidsbesparingar. Det finns dock nackdelar också, t ex minskat socialt utbyte med kollegor. För arbetsgivarna finns det också för- och nackdelar. Till fördelarna hör att man kan minska kontorsytorna och därmed sänka kostnaderna. Till nackdelarna hör ett minskat informations- och kunskapsutbyte bland personalen vilket kan leda till en lägre produktivitet. Det är inte heller säkert att övergången till distansarbete kommer att ske snabbt. Långa hyreskontrakt kan vara en faktor som fördröjer en eventuellt önskad omställning. Om distansarbetet ökar kommer det att göra störst avtryck i storstadsregionerna och i centralorterna. Lokalt kommer effekten på många ställen vara som störst i stadskärnorna eller i större arbetsplatsområden. Ett ökat distansarbete kommer primärt att gynna pendlingskommuner till storstäderna eller de större orterna i o m att de flesta arbetstagare kommer att ha ett behov av att komma in till kontoret relativt någon/några dagar per vecka. Detta är troligtvis också en utveckling som många arbetsgivare ser framför sig i o m att man då både kan minska kontorsytan (och lokalkostnader) och säkerställa att produktiviteten på arbetsplatserna upprätthålls (via t ex fikapauser och annan vardagsinteraktion på arbetsplatsen).

Förortscentrumen kommer med stor sannolikhet också uppleva en ökad efterfrågan för såväl shopping som restauranger.

Ökat distansarbete påverkar även transportsystemet, stadskärnorna och bostadsplaneringen

Distansarbete kommer troligtvis inte bli så omfattande som det har varit under pandemin, men mycket tyder på att en del av det senaste årets ökning kommer bestå. En utveckling av detta slag kommer även att få effekter på andra delar av samhället. Om färre pendlar till och från jobbet kommer antalet resande i transportsystemet att minska vilket kan få effekter på både kollektivtrafiken och behovet av att bygga ut vägar och järnvägar.

Våra stadskärnor, som redan har det tufft på grund av konkurrens från e-handeln, kan komma att påverkas än mer negativt om antalet som arbetar i stadskärnorna minskar. Detta kommer att ställa krav på ett än mer aktivt arbete med att stärka stadskärnornas attraktivitet. Stadskärnearbete måste gå från ett stort fokus på "handelsutveckling i gatuplan" till ett aktivt arbete för att stärka "hela stadskärnan". Med detta avses att det kommer att bli viktigare att involvera fler aktörer och perspektiv för att stärka våra stadskärnor. En potentiellt intressant utveckling för stadskärnorna kan bli att fler verksamheter väljer att satsa på mindre, men attraktiva och centralt belägna kontor. En konsekvens av detta kan i sin tur bli att den "kreativa miljön" i våra städer förstärks när mixen

av olika yrken och branscher ökar. Staden blir än mer en "kreativitetshubb". En stor branschbredd skapar förutsättningar för innovationer, men bidrar också till en ökad robusthet i och med att stadskärnorna inte blir lika beroende av enstaka branscher.

Ny efterfrågan på mer perifert boende kommer också att ställa krav på bostadsutveckling och bostadsplanering i nya områden. Istället för att satsa på förtätning i städernas centrala delar kan det komma att bli ökat fokus på att bygga villor och radhus i områden med relativt god tillgänglighet men lite längre från stadens centrala delar. Troligtvis kommer de unga att vara mer flyttbenägna än de äldre i och med att man oftast flyttar i början på vuxenlivet. En implikation av detta är att de flyttmönster vi till viss del observerar idag kan komma att ge bestående effekter på de platser där hushållen väljer att bosätta sig

Kriser skapar omvandling och utveckling

Vi befinner oss fortfarande mitt i pandemin så det återstår att se vad som kommer att hända. Historien visar dock att kriser ofta sätter fart på underliggande trender. I detta fall är det ett ökat distansarbete och en mer flexibel vardag drivet av digitaliseringens möjligheter och att en mer flexibel vardag är något som uppskattas av många.

En potentiellt intressant utveckling för stadskärnorna kan bli att fler verksamheter väljer att satsa på mindre, men attraktiva och centralt belägna kontor.

Lästips:

- Behrens K, Kichko S. och Thisse J. (2021). Working from Home: Too Much of a Good Thing? CESifo Working Paper No. 8831.
- Bengtsson H. (2020). Hur många kan potentiellt arbeta på distans? Skåneanalysen, Region Skåne.
- Dingel J. och Neiman B. (2020). How many jobs can be done at home? Research/White paper, Becker Friedman Institute for economics at the university of Chicago.
- Hamblly H. och Lee J. (2018). The rural telecommuter surplus in Southwestern Ontario, Canada. Telecommunications Policy. Vol 43(3).
- Randstad och Kantar Sifo (2020). Nio av tio vill fortsätta arbeta hemifrån i framtiden. <https://www.randstad.se/om-oss/press/nio-av-tio-vill-fortsatta-arbeta-hemifran-i-framtiden/>
- Region Stockholm (2020). En framtidsanalys - i spåren av Covid-19.
- Sandow E. och Lundholm E. (2020). Which families move out from metropolitan areas? Counterurban migration and professions in Sweden. European Urban and Regional Studies. Vol 27(3).
- Syssner, J. (2021). Kommer folk att flytta till avfolkningskommuner? [Intervju i SvD] <https://www.svd.se/kommer-folk-att-flytta-till-avfolkningskommuner>
- WSP (2020). Regionernas Kamp. Stockholm: WSP. <https://www.wsp.com/sv-SE/insikter/regionernas-kamp-2020>
- WSP (2020). Så påverkas pendlingsvanor av en pandemi – en mobilitetstudie under unika förutsättningar

Statistik:

- SCB (2021). Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS) <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/sysselsattning-forvarvsarbete-och-arbetstider/registerbaserad-arbetsmarknadsstatistik-rams/>
- SKR (2021). Statistik, arbetsmarknad. <https://skr.se/skr/naringslivarbetedigitalisering/arbetsmarknadvuxenutbildning/statistikarbetsmarknad.3002.html>

WSP är en av världens ledande rådgivare och konsultbolag inom samhällsutveckling. Med cirka 50 000 medarbetare i över 40 länder samlar vi experter inom analys och teknik, för att framtidssäkra världen.

Tillsammans med våra kunder tar vi fram innovativa lösningar för en mänsklig, trygg och välfungerande morgondag. Så tar vi ansvar för framtiden.

wsp.com

Ek. Dr. Fredrik Bergström,
Affärsområdeschef WSP Advisory
fredrik.bergstrom@wsp.com, 010-722 86 79

Joakim Franklin,
Samhällsplanerare och kulturgeograf WSP Advisory
joakim.franklin@wsp.com, 010-721 05 51

Oliver Lindell,
Samhällsanalytiker WSP Advisory

Foto framsida: Laurent Perren på Unsplash
Foto sid 12: Jonas Jacobsson på Unsplash

WSP Sverige AB
121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7
T: +46 10-722 50 00
Org nr: 556057-4880
Styrelsens säte: Stockholm

wsp.com